

נפש גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו זינצוויץ זצוק"ל

גליון 10 כי תצא תשע"ד

דבר המערכת

מאחר ועיקר עבודת ר"ה היא המלכת ה' האיר עינינו רבינו זצ"ל ממאמר חז"ל עד כמה מבוססת סוגיא זו של המלכת ה' על כבוד חכמי התורה שבכל הדורות. שכן תפיסתנו בבורא ית' אינה אלא דרך התורה וממילא כל המעטת כבוד התורה היא מיעוט המלכת ה' ומיעוט כבוד התורה הוא מיעוט כבוד התורה. לא רק כהכנה ליום הדין אלא בהרבה הזדמנויות התריע על כך שחזרה לתוככי ביהמ"ד צורת דבור כלפי קדמונים שאינה ראויה.

בימי המלחמה הורגש צמא גדול לדברי השקפתו של רבינו על כן התרחב העלון לארבעה עמודים מדי שבוע. כעת נעבור בס"ד למתכונת של דף אחד, עפ"י הכלל שהנחה אותנו רבינו שבדברי אגדה אף שמושכים מ"מ הדרך הנכונה היא ללמוד מעט מעט ולעכל הדברים בהתבוננות עצמית בהם.

אנו מודים לאלו שטורחים להעביר את העלונים לציבור רחב יותר שיכול לקבל מהדברים תועלת [בדפוס ובמסירת המייל]. ושטוחה בזה מכל מי שקיבל תועלת להמשיך להעביר את הדברים הלאה ואדרבה נשמח על כך מאוד להרבות הפצת תורת רבינו זצוק"ל. נשמח לקבל הערות והארות.

המערכת

עיקר העבודה באלול המלכת ה' ע"י כבוד התורה

[עיני ישראל ח"ב שער התורה מאמר התורה]

אמרו חז"ל במדרשם (מדרש) עה"פ בריש איוב ויהי היום, זה ר"ה, ויבואו בני האלוקים זהו ע' הדיינים דב"ד הגדול בשמים, להתייצב על ה' "דין הקודם דהכל כלול בו, מי הוא דלא יכבד לשמו של הקב"ה, ולא יכבד לתורה, ולעבדיו", עכ"ד המדרש הנוגע לנו. הדברים כשלעצמם מזעזעים הלב. נבאר את דבריהם בשפה פשוטה יותר כדי שכ"א יבין היטב את אשר לפניו, ויראה במשך ימי אלול להיטיב בזה דרכיו מאוד כי כאן הוא עיקר קוטב משפטו ביום הדין, ירחם ה' ונצא מלפניו בדימוס.

כבוד התורה עדיף

במגילה (דף ג') נסתפקו בגמ' מי קודם למי מקרא מגילה או מצות ת"ת, רצו לפשוט מהא דתניא אין מועד בפני ת"ח כ"ש חנוכה ופורים, פי' שאם חכם נפטר במועד מותר בחוה"מ להספידו בפניו, ורואים מכאן שתורה עדיפא מפורים וחייביו, ודחו בגמ' כבוד התורה קאמרת (בתמיהא) **כבוד התורה דיחיד חמור**, ת"ת דיחיד קל, עכ"ד הגמ'. והביאור בזה שכבוד התורה של ת"ח הוא התשתית אשר עליה עומדת ומתקיימת תורתו ית"ש בעולמו. כבודה של תורה הוא הכרה שרוממותה נמצאת מעל כל דבר הנמצא, בין העולם השפל ובין בערכים הרוחניים הנמצאים כאן ג"כ. וכשהתורה נמצאת כאן בהודה והדרה היא נותנת לכל חלקי המציאות והחיים קיום מרומם מאוד. והשפלת כבודה של תורה הוא סילוקה מתוך הבריאה ועם זה מתערער כל יסוד קיום המציאות. כי אין יכולת קיום לשום דבר מבלעדיה. וכבר השריש לנו הרמב"ן (בסוף הקדמתו לספר בראשית), כי שמו הגדול ית"ש הנמצא בכל המציאות (ומהוה אותו ומקיימו) הוא התורה. ובתורה הוא עומק התפיסה באמיתת המצאו ית"ש. אין תפיסה יותר עמוקה בהמצאו מאשר דרך התורה.

ביסוס מלכות ה' רק ע"י ביסוס כבוד התורה

זה פירוש דברי חז"ל הנ"ל שראשית הדין של ר"ה הוא על ה', "כבוד דלעילא", כי ר"ה הוא יום הרת עולם וצריך שתתבסס מלכותו מחדש, ושיעור הביסוס הוא כפי מה שנמצא בבריאה "שמו הגדול" ית"ש המהוה ומקיים את הכל, והוא התורה. והימצאה של התורה נמדדת רק כפי שיעור ערך הודה והדרה בעיני מקבלי התורה, והו עומק קוטב הדין ביומא רבא דדינא.

עיקר גלות אדם זלול בכל הערכים הקודמים

עיקר מלחמת הרע עם הטוב בדורות האחרונים של גלותנו באדום, הוא זלול בכל הערכים וההנחות שקדמו בכל הדורות הקודמים. רוח הזלול הזה הפכה את הדורות לתלויים מכל שלשלת הדורות, וכאילו תקופה חדשה ואור חדש נפתח כאן. באוה"ע מתבטא דבר זה בחריפות עם התפתחות המדעים בידיעות כוחות הטבע, אשר התחיל משנת ת"ר כידוע, ואשר לא נראה בדורות שקדמו, והפכו אותם למזלזלים בכל הדורות שקדמו. זלול זה ניתק את העולם ממהלך המשכיות העבר ונתן מקום לחידוש שיטות חדשות בחיים מכל סוגיהם כדי לבסס לכל האנושיות מחדש כאילו היום התחילה. ובכל המערכות שבנו התברר כשלונם אחר זמן קצר, הן בבסוס החיים, הן בנייתוק ממסלול הקודם לכל.

חז"ל הגדירו כ"ז בתיבות קצרות כלשונם בסוף סוטה, בעיקבתא דמשיחא חוצפא יסגי. תוכן חוצפא זו הוא זלול בכל הקודם כדי להנתק מכל העבר ולסתור כל ענין המסורה שהעבירו הדורות זה לזה, והו באומות. אבל בהיות שזו תנועה עולמית שמקיפה את כל הנמצאים, על כן במחנה הקדושה התגלתה נטיה לזלול בכל ההנחות של יסודי התורה כדי להנתק ולהתחיל מציאות חדשה. זה היה יסוד תנועת ההשכלה החדשה והתפתחותה למסילה של ניתוק מהעבר. ולקחו להם לכלי מלחמה את הזלול. בב' דורות האחרונים הגיעו לפיסגה בזה, והוא ליצר דגל חדש ע"י הגעה לממשלה, אשר קוטב דגל זה הוא הכרות ניתוק כל הציבור בכללותו ר"ל מכל המסורה שבכל הדורות שעברו, הפקעת כל הקודם והזלול הגמור בהם.

פריצת רוח הזלול לתוך ביהמ"ד

כאשר תופעה זו הקיפה את הציבור, מסוגלת היא לפרוץ גדר בבבת עינה של כנס"י וליכנס לקדש פנימה בבתי המדרשות. ושם בא לידי ביטוי הזלול בב' יסודי התורה, תורת היראה שהיא הבית קיבול לשמירת תבואות התורה הניתן בה [א.ה. כמבואר באריכות בנפה"ח ש"ד עיין פירוש יראת חיים לרבינו זצ"ל שהעמיק בזה טובא], ושנית, לזלול בערך רבותינו ממסורת התורה לדורות הבאים. ביטויים כאילו אנו זכינו להביק ומה שהם אמרו "אינו נכון", או ח"ו "לא הבינו", אינו רק זלול בכבודם, אלא מטרתו הוא הניתוק מהמסורה של דורות בתורה, רוח זלול זה נודף מרוח הפריקת עול המשליך הכל מעליו, השולט בחוץ ומכלה מנפש ועד בשר.

גדולינו זצ"ל בכל הדורות, היו כמלאכי ה' צבקות שלא היה להם בעולמם כלום, מלבד להיות בית קיבול לתורה ולקנותה במ"ח דברים שנקנית בהם, ויראתם היתה קודמת לחכמתם ולקלוט באופן מופלא השפעת ד"ת שהשפיע הוא ית"ש ליראיו. וראויים היו שעל ידם תתבאר ותתלבן כל שמעתא, ותמסר צורתה שנצטיירה בדעתם לדורות הבאים.

כל השגה שלנו על דבריהם פי' הוא כך: בהיות שלכל חכם מישראל, **שיגע ועמל בתורה ביגיעת נפש ובשר כל צרכו לעמוד על אמיתת צורת השמועה**, והגיע בה לסוף דעתו, הרי דעתו הוכשרה להיות דעת תורה, על כן במקום שלענ"ד נראה אחרת מדבריהם מותרים אנו לצרד וגם לפסוק למעשה אחרת, דיפתח בדורו כשמואל בדורו. אמנם הזהירות שלא נגיס דעתנו לחשוב כי באמת הופרכו ע"י קושיותנו

ותמיהתנו, אנו מחוייבים להכיר מחד גיסא, כי אין לנו מושג בבקיאותם בכל הש"ס כולו, והיה לבם מאן מלכי רבנן, כלב מלכים אין חקר. ומאידך גיסא להכיר עניותנו בכל מכמני חכמת התורה, ולשאוף, ולהשתוקק, וליגע, מתי נבא להסתכל בדבריהם פנימה להבינם לאשורם. אז בהיות הראשונים כמלאכים אנו נהיה בגדר בני אדם. זהו כבודה של תורה, וכבוד ת"ח, שרפי מעלה שבהם מגלה הוא ית"ש דעת תורה לדורות.

ערך התורה כפי ערך חכמי התורה

ובמק"א ביארנו שכבוד ת"ח הוא ביסוס סמכות התורה בדור לצורך כל הנהגת הדור. כפי ערך הכרתנו רוממותה של תורה, ושבאמת אין הנהגה אחרת בכל המציאות, כך נקבע ערכו של ת"ח בעיני הציבור, שאחרי שיגע בה כל צרכו הרי נתאחד בו התורה, ודעתו דעת תורה ממש היא. וכל העוסק בתורה לשמה מרוממתו על כל הבריאה והמעשים. ודרך עמלי ויגיע התורה שבע"פ שבחכמי ישראל בכל הדורות שעמלו בה בטהרה וגם במסירות גמורה (בהכרתם כי לכך נבראו, ואין חיים אחרים במציאות, והיא אמיתות הדביקות בו ית"ש) זכו להשתלשלות מסורת התורה תהיה בם ועל ידם. וכך נאה ויאה. ואז מקבלים שרי תורה אלו - בעיני הדורות - תמונה אם ראשונים כמלאכים (אז, אנו כבני אדם) וכמלאך ה' צבקות אשר תורה יבקשו מפיהו. ובוזה הובטח קיום מסורת התורה.

אמנם לדאבון כל לב התחילו לנשב תוך כותלי ביהמ"ד רוח מר וזר מעולם החילוני לתוך כותלי ביהמ"ד. ואותה חציפות המשתוללת בחוץ הפורקת מעליה כל סמכות, וכל מרות, וכל מוסכמות (כידוע לכל המכיר אפי' קצת תוכן החוץ). ובעת שרוח עועים כוו פורצת דרך לתוך ביהמ"ד אז במקום להכיר ולהוקיר ערכם של שרי התורה הקודמים פורק הצורב ממנו מוסכמות אלו. ובמקום ליגע עצמו במיצוי הנפש והבשר שיאיר הקב"ה עיניו להבין דעתם הקדוש ניגש הוא בקלות שהגם שהקצה"ח אומר כך אני חולק ואומר אינו נכון, הרחמן יצילנו מגסות רוח כזו. וכל זה נובע מהפרות האנוכיות של האדם, וביטול ערכם של שרי התורה. הגישה הנכונה היא כך, אמנם היו עיניהם של שרי קודש אלו ממש על אפיקי הש"ס והיו בודאי ביכלתם לתרץ דבריהם, מ"מ כיון שניתנה לכל צורבא מרבנן אמיתי גם סגנונו בהסוגיא (אחרי רוב היגיעה והעמל דוקא) יכול הוא להכלל בגדר דעת תורה. ולזול זה במסורת התורה הוא ההורס כל הבית קיבול שלו לקלות ד"ת ברורים ואמיתיים. ולא כל יופי בלימוד גדר אמת יקבע לה, כי שקר החן והבל היופי יראת ה' היא תתהלל. ראוי היה לדור עני להכיר עניותו במרחבי התורה ולבקש ע"ע רחמים מרובים ממקור החיים ית"ש שיפתחו עיניו לראות בהירות דעת תורה, ולהכיר אפסיותו מול גאוני קדמאי אשר קטנם עבה ממתנינו עד אין שיעור. וכשנכיר מקומנו אז נזכה ליכנס גם אנו למסורת שלשלת התורה לדורות. וחכמים הזהרו בדבריכם במסירת ד"ת לצעירי הצאן שלא יורגש אפי' שמץ של זלזול בכבוד חכמי קדם וצ"ל, כי התוצאות והחורבן לא תשורנה מראש בלב צעירים אלו.

בהיותנו עומדים לפני ימי משפט והתברר לעיל דכבודה של תורה הוא ראשית ועומק הדין, על כן מהראוי להתנער מכל השפלות של רוח החוץ שחדר תוך כותלי ביהמ"ד, וליישר דעתנו שתהיה ראויה לחול בה דעת תורה, להעריך רוממות התורה, ולהגביהה, ולנשאה מכל מה שנמצא בעולם, אז נזכה לסיוע עליון בימי דרישת ה' בהמצאו, להתנער מעפרוריות הגוף, ולזכות שמעתה יהיה זכרו ית"ש לנו למשיב נפש מתולדות גוש עפר, לטוב לנו בזה ובבא ולזכות לראות בישועת עולמים.

בוטחים בו שיעשה להם נס | וקונ' מאמרי חרש השביעי

כתב הטור ריש הלכות ר"ה בשם המדרש, מי יודע אופיה של אומה זו בנוהג שבעולם אדם שיש לו דין בדיני נפשות לובש שחורים וכו', אבל אומה זו - כלל ישראל - אינם כן אלא לובשים לבנים וכו' ובוטחים בהקב"ה שיעשה להם נס. יש כאן מציאות שכל הבריאה נעמדת לפני ספרי מתים, וכל מי שנכתב לחיים זה ממש נס. ומהי העצה לזכות בנס זה, אמרו ז"ל (ר"ה לב:): על מה שאין אומרים הלל ב"ה ויה"כ, אמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך ב"ה וביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה. וכתב הרמב"ם בפיהמ"ש, ז"ל לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם, ויראה ממנו ומברח ומנוס ממנו אליו, ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה, ובכל אלו הענינים אינו הגון השחוק והשמחה. [ואף שיש חיוב שמחה ביו"ט דר"ה וכמאה"כ (נחמיה ח) אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוכם. השמחה כאן היא בענין אחר, וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מחנוכה אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה].

והנה אדם שיש לו פחד מדבר הוא בורח ממנו, והרי הקב"ה דן אותנו א"כ נברח ממנו ח"ו, אמנם כלל ישראל בורחים אליו ית', ואומרים הנני! תעשה עמי כרצונך, העיקר שאחסה בך, וממילא מי שזהו מקומו, לחסות בצלו ית', ודאי שינצל במקום הזה דבעל המקום כאן עושה ניסים. וכמו שאמרו במס' כלים פ"ז כל שבים טהור, חוץ מכלב המים, מפני שהוא בורח ליבשה, דברי רבי עקיבא. הרי שלהיכן שאדם בורח לשם הוא שייך, וישראל שבורחים - ב"ה שהוא שעת סכנה ממש - לרשותו ית' הרי שם שרשם והם חלקו ונחלתו. אבל אזה"ע הם בריה אחרת שנבראה רק לעוה"ז יאכלו את עולמם וילכו להם.

ובריחה זו אליו ית' היא מתוך ש"בוטחים בו שיעשה להם נס" ובטחון יש לו חן בשמים, שמתקבל ונושא פרי מיד. וכמו שכ' הגר"א ז"ל עה"פ הנה א-ל ישועתי אבטח ולא אפחד, דאדם היודע שכל כוחו הוא רק מאתו ית', ומכיר שלבד לא יוכל לנהל את עצמו בעולם המלא סיבוכים, אלא הבו"ת הוא ישועתי ועל מי מנוחות ינהלני, אז אבטח ולא אפחד כלל. והמכיר בזה שאין הוא מנהל את עולמו, אלא הנותן חיים הוא נותן לחם לכל בשר, והוא הנותן כח ללמוד וכו', אז אין מה לפחד כלל. ופסוק זה של בטחון צריך ללוות אותנו כל החיים. הנה א-ל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת קה ה' ויהי לי לישועה.

העלון יוצא ללא מטרת ריוח וניתנת רשות לצלמו למטרת זכוי חרבים בלבד.

לתרומות והנצחות, חוספת מגוים, הצעות והערות יש לפנות בטל: 02-9921392

או בדוא"ל SHNEIDERAV1@GMAIL.COM

